МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова

Л. В. Філонов

Збірник термінів і понять до курсу "Економічна теорія"

Рекомендовано Методичною радою НУК

Миколаїв 2005

УДК 330.113

Філонов Л.В. Збірник термінів і понять до курсу "Економічна теорія". – Миколаїв: НУК, 2005. – 28 с.

Кафедра основ економічної теорії

Даний збірник містить основні поняття та терміни до конкретних тем курсу. Розробка призначена надати допомогу студентам неекономічних спеціальностей при вивченні курсу економічної теорії, підготовці до заліків, іспитів, написанні рефератів та контрольних робіт.

Призначений для студентів неекономічних спеціальностей усіх форм навчання.

Рецензент канд. техн. наук, проф. М.В. Фатєєв

© Видавництво НУК, 2005

ЗМІСТ

Тема 1. Економічна теорія: предмет, методи, функції 4
Тема 2. Сутність, структура і типи економічних систем 5
Тема 3. Форми організації суспільного виробництва. Гроші 6
Тема 4. Капітал й наймана праця 7
Тема 5. Ринок і його інфраструктура 8
Тема 6. Основи саморегулювання ринкової економіки 8
Тема 7. Економічна роль держави у ринковій економіці 11
Тема 8. Підприємство, його форми та умови функціонування 12
Тема 9. Витрати виробництва, ціна і прибуток 14
Тема 10. Національна економіка. Основні макроекономічні показники 16
Тема 11. Виробництво і розподіл національного доходу 18
Тема 12. Грошовий обіг і кредитна система 19
Тема 13. Фінансовий механізм і фіскальна політика 22
Тема 14. Економічне зростання і макроекономічна нестабільність 23
Тема 15. Світове господарство та його еволюція 25
Тема 16. Світові валютно-кредитні відносини 26

Аналіз – розчленування предмета (явища чи процесу) на складові частини, окремі сторони, з подальшим дослідженням кожної із них.

Власність економічна – виробничі відносини між людьми з приводу привласнення засобів виробництва, робочої сили, предметів споживання, послуг, об'єктів інтелектуальної власності в усіх сферах суспільного відтворення.

Виробничі відносини – суспільна форма розвитку продуктивних сил, змістом якої є відносини між людьми у процесі виробництва, обміну, розподілу та споживання матеріальних і духовних благ.

Дедукція – це перехід від загального до конкретного.

Діалектичний метод – гносеологічне й логічне відображення всієї діалектики.

Економіка – наука, що вивчає поведінку людей з погляду відносин між їх цілями й обмеженими засобами, які допускають альтернативне використання.

Економічні категорії – теоретичний вираз, мислені форми економічних відносин у взаємодії з розвитком продуктивних сил, економічних явищ і процесів, які реально існують.

Економічна теорія – наука, що вивчає закони розвитку економічних систем, які виникають в процесі виробництва та привласнення товарів і послуг в усіх сферах суспільного відтворення.

Закон – внутрішньо необхідні, сталі та істотні зв'язки між протилежними сторонами, властивостями явищ, процесів, елементів матеріальної системи.

Засоби праці – річ або комплекс речей, якими людина діє на предмети праці.

Індукція – це перехід від конкретного до загального.

Метод абстракції – метод, який передбачає відмову від поверхневих, несуттєвих сторін явища для розкриття його внутрішніх, суттєвих, сталих та загальних зв'язків, дійсної тенденції руху.

Метод сходження від абстрактного до конкретного – перехід від загальних і збіднених за змістом понять до розчленованих і багатших за смисловою семантикою.

Методологічна функція (методологія – система методів, прийомів, інструментів пізнання) виступає методологією дослідження у спеціальних чи прикладних економічних науках.

Пізнавальна функція полягає у тому, щоб пояснити економічні

явища через виявлення механізму дії економічних законів, показати зв'язки між цими явищами, сформулювати принципи вирішення основних економічних проблем.

Практична функція – це використання економічних знань у практичній діяльності людства. Економічні знання служать практичним цілям змін у суспільстві, підвищенню ефективності виробництва.

Праця – свідома, доцільна діяльність людей, у процесі якої вони видозмінюють зовнішню природу, опосередковують, регулюють і контролюють обмін речовин між собою і водночас змінюють власну природу.

Предмет праці – речовина природи, на яку людина діє у процесі праці, піддаючи її обробці

Продуктивні сили – фактори, які забезпечують перетворення речовин природи відповідно до потреб людства, створюють матеріальні й духовні блага та визначають зростання продуктивності суспільної праці.

Синтез – поєднання розрізнених раніше частин і сторін у цілісність з урахуванням взаємозв'язків між ними.

*Тема 2. **Сутність, структура і типи економічних систем***

Адміністративна економічна система базується на державній, або так званій суспільній власності на засоби і результати виробництва, для неї притаманні виключно державні методи регулювання економіки.

Грошова економічна система – це конгломерат органів, установ, інституцій формування, руху і використання грошей та грошових потоків.

Економічна система – це сукупність організованих елементів, підсистем виробництва, обміну, споживання і регулювання та зв'язків між ними, об'єднаних спільною метою.

Змішана економічна система базується на поєднанні державної і приватної власності, державних та ринкових механізмах регулювання.

Перехідна економічна система – це різновид змішаної в період трансформації економічної системи з переходом з одного в інший функціональний чи функціонально-історичний тип.

Фінансова економічна система – це сукупність механізмів, інститутів, установ по формуванню, руху і використанню грошових фондів суб'єктів економіки: держави, корпорацій, домогосподарств.

Традиційна економічна система характерна для слаборозвинених країн (Афганістан, Нікарагуа, Іран, Заїр та ін.) заснована на звичаях. Тут техніка виробництва, обмін, розподіл доходів ґрунтується на давніх звичаях; спадковість і касти диктують економічну роль індивідам, що

зумовлює чітко виражений соціально-економічний застій. Технічний прогрес і впровадження інновацій різко обмежені, оскільки вони суперечать традиціям та загрожують стабільності суспільного ладу.

*Тема 3. **Форми організації суспільного виробництва. Гроші***

Абстрактна праця – праця товаровиробника, що характеризується витратою робочої сили взагалі, незалежно від її конкретної форми, створює вартість і є специфічною формою праці в умовах товарного виробництва.

Безготівкові гроші – це засоби на рахунках у банках, різноманітні вклади (депозити) у банках, депозитні сертифікати, державні цінні папери, а також грошові кошти, вкладені в акції інвестиційних фондів.

Біметалева грошова система – це система, в якій за золотом і сріблом законодавчо закріплена роль загального еквівалента.

Гроші – специфічний товар, який виконує роль загального еквівалента (всезагальної обмінюваності), завдяки чому в ньому виражається вартість усіх інших товарів і встановлюються економічні відносини між суб'єктами господарської діяльності.

Грошова система – це форма організації грошового обігу, що історично склалася у країні й закріплена в національному законодавстві.

Інтенсивність праці – витрати праці за одиницю часу.

Кредитні гроші – найрозвинутіша форма грошей, яка є знаком (символом) вартості, виконує роль загального еквівалента, забезпечує рух позичкового капіталу та еволюцію кредитних відносин.

Конкретна праця – суспільна праця, що витрачається в особливо доцільній формі з використанням певних засобів і предметів праці, характеризується метою і створює специфічну споживчу вартість.

Мінова вартість – властивість товару обмінюватися, пропорція, в якій один товар обмінюється на інші.

Натуральне виробництво – виробництво, в якому продукти праці призначаються для задоволення власних потреб виробництва та для споживання в середині господарства, що їх виробило.

Наявні гроші – це банкноти, білети державної скарбниці й монети.

Продуктивність праці – кількість продукції, виробленої за одиницю робочого часу.

Проста праця – праця, яка не потребує відповідної освіти та кваліфікації.

Складна праця – праця, для виконання якої потрібні спеціальна підготовка, оволодіння певною спеціальністю.

Споживча вартість – певна річ або послуга, яка завдяки своїм корисним властивостям задовольняє різноманітні людські потреби.

Товар – продукт праці, що завдяки своїм корисним властивостям задовольняє потреби людей і вироблений для обміну на основі суспільно необхідних витрат.

Товарне виробництво – така організація суспільного господарства, в наслідок якої окремі продукти виготовляють спеціалізовані виробники для задоволення суспільних потреб необхідних при купівлі-продажу цих продуктів, що стають товарами на ринку.

Тема 4. ***Капітал й наймана праця***

Амортизація – процес поступового відшкодування вартості основного капіталу у грошовій формі, що відповідає його зношенню.

Капітал – це будь-який елемент багатства, який надає його власникові регулярний доход протягом тривалого періоду, а його вартість визначається за принципом дисконтування.

Технічний капітал являє собою сукупність матеріальних засобів, які використовуються у різних фазах виробництва і збільшують продуктивність людської праці.

Грошовий капітал – це сукупність грошових засобів призначених для виробничих вкладень.

Людський капітал – це міра втіленої в людині здатності приносити доход.

Основний капітал бере участь у декількох виробничих циклах, не трансформуючи при цьому своєї технічної структури. Він переносить свою вартість на готові продукти поступово і повертається до підприємця у грошовій формі по частинах. Це фабричні будівлі, машини, устаткування тощо.

Обіговий капітал бере участь лише один раз у виробничому циклі. Його вартість повністю переноситься на створений продукт та повертається до підприємця у грошовій формі протягом одного кругообігу. У витрати виробництва входить вся вартість обігового капіталу.

Норма чистого прибутку – відношення прибутку на капітал до обсягу вкладеного капіталу, виражена у процентах.

І**нвестиції (капіталовкладення)** – затрати на виробництво і накопичення обсягу капітальних благ в економіці.

Процентна ставка – це ціна, яку фірма сплачує за взятий у позику грошовий капітал, потрібний для придбання реального капіталу.

Кругообіг капіталу – це один цикл руху капіталу, який охоплює процес виробництва і обігу створених товарів та завершується поверненням капіталу у його початкову грошову форму.

Тема 5. ***Ринок і його інфраструктура***

Біржа робочої сили – установа, яка здійснює посередницькі функції між працівниками і підприємцями, збирає і надає інформацію про наявність вакансій, сприяє підготовці й перепідготовці кадрів, створенню робочих місць, швидкому переміщенню робочої сили, забезпеченню ефективності зайнятості працездатного населення, частково регулює процес зайнятості.

Валютний ринок – важлива сфера економічних відносин з приводу купівлі-продажу іноземних валют і платіжних документів (чеків, векселів, акредитивів, телеграфних і поштових переказів в іноземній валюті).

Інфраструктура ринкова – система підприємств, що обслуговують ринок і допомагають йому нормально функціонувати. Це товарні, фондові і валютні біржі, біржі праці, банки та інші комерційні організації, окремі складові ринку.

Монополізований ринок – ринок, на якому один-два виробники або продавці можуть зосередити у своїх руках всю або переважну більшість виробленої продукції, всю сукупність товарів певного виду; вони і диктують ціни.

Тема 6. ***Основи саморегулювання ринкової економіки***

Антимонопольна діяльність – комплекс заходів, розроблених і впроваджених у багатьох країнах світу, які спрямовані на обмеження діяльності монополій, а також створення відповідного законодавства.

Банківські картелі – угоди між крупними банками з метою проведення єдиної дивідендної політики, встановлення однакових відсоткових ставок тощо.

Банківські монополії – об'єднання крупних банків або окремі банки-гіганти, які відіграють вирішальну роль у банківській справі і привласнюють монопольно високі прибутки.

Банківські синдикати, або консорціуми – угоди між декількома великими банками для спільного здійснення крупних прибуткових фінансових операцій, передусім для випуску цінних паперів.

Банківські трести – угоди між декількома крупними банками з метою об'єднання їх капіталів і спільного управління ними.

Вільна конкуренція – конкуренція, для якої характерні велика кількість конкурентів-виробників і конкурентів-покупців, вільний доступ товаровиробників до будь-якого виду діяльності.

Граничні доходи – це доходи, отримані підприємством від продажу додаткової одиниці товару.

Гранична корисність – це вигода, яку отримує індивід від споживання ще одного товару або послуги.

Граничний продукт – це додаткова продукція, виготовлена ще одним додатковим працівником.

Еластичність – міра чутливості попиту і пропозиції до зміни факторів, які їх визначають, і насамперед до зміни вартості товарів.

Закон Вальраса – закон, згідно з яким сукупна сума попиту в народному господарстві за вартістю завжди дорівнює сумі пропозиції (поняття рівноваги й вартості збігаються).

Закон конкуренції – об'єктивний економічний закон розвинутого товарного виробництва, що виражає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між відособленими товаровиробниками (у їх суперництві й боротьбі за найвищу результативність виробництва), з одного боку, і споживачами їх продукції – з іншого, внаслідок чого підприємці змушені знижувати витрати виробництва, покращувати якість товарів і послуг тощо.

Закон попиту – закон, згідно якого за незмінюваності всіх інших параметрів зниження ціни зумовлюється відповідне зростання величини попиту і навпаки.

Закон попиту і пропозиції – закон, згідно з яким пропозиція формує попит через асортимент виготовлених товарів і запропонованих послуг та їх ціни, а попит визначає обсяг і структуру пропозиції, впливаючи при цьому на виробництво.

Закон Сея – закон, згідно з яким продавець товару чи послуги отримує за їх реалізацію гроші, купує за них інші товари або послуги, тому пропозиція породжує власний попит.

Картель – об'єднання декількох підприємств однієї галузі виробництва, учасники якого зберігають власність на засоби виробництва і вироблений продукт, виробничу та комерційну самостійність, при цьому домовляються про частку кожного в загальному обсязі виробництва, ціну, ринки збуту.

Конгломерат – монополістичне об'єднання, утворене внаслідок поглинання прибуткових різногалузевих підприємств, які не мали виробничої й технічної спільності.

Конкуренція як економічна категорія – це боротьба між товаровиробниками за найвигідніші умови виробництва і збуту товарів та послуг, за привласнення найбільших прибутків.

Концентрація виробництва – зосередження засобів виробництва, працівників та обсягів виробництва на крупних підприємствах.

Монополія – окремі наймогутніші підприємства або об'єднання декількох підприємств, які виготовляють переважну кількість певної продукції, внаслідок чого впливають на процес ціноутворення і привласнюють високі (монопольні) прибутки.

Недосконала конкуренція – конкуренція між крупними компаніями (всередині монополізованого сектора, між членами групових монополій) і дрібними та середніми фірмами.

Нецінова конкуренція – боротьба між товаровиробниками за споживача через впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво, що зумовлює поліпшення якості продукції, її асортименту.

Попит – платоспроможна потреба або сума грошей, яку покупці можуть і мають намір заплатити за необхідні для них товари і послуги.

Пропозиція – сукупність товарів і послуг на ринку з певними цінами, які готові продати виробники.

Ринкова економіка (або ринкове господарство, за теорією А. Сміта) – лад, який заснований на приватній власності і в якому відбувається вільна гра ринкових сил (принцип laissez-faire).

Соціально-орієнтована ринкова економіка – модель соціально-економічного розвитку, що передбачає переважання приватної власності та ринку в процесі їх поєднання з державною власністю та державним регулюванням й систему соціального захисту населення.

Синдикат – об'єднання низки підприємств однієї галузі промисловості, учасники якого зберігають власність на засоби виробництва, але втрачають власність на вироблений продукт, а отже, зберігають виробничу, але втрачають комерційну самостійність.

Централізація виробництва – збільшення масштабів виробництва продукції внаслідок об'єднання декількох окремих підприємств в одне із загальним управлінням.

Централізація капіталу – збільшення розмірів капіталу внаслідок об'єднання або злиття раніше самостійних капіталів.

Цінова конкуренція – боротьба між товаровиробниками за споживача через зменшення витрат виробництва, зниження цін на товари і послуги без істотних змін їх якості й асортименту.

Тема 7. ***Економічна роль держави у ринковій економіці***

Державне регулювання економіки – комплекс форм та засобів централізованого впливу на розвиток економічних об'єктів і процесів для стабілізації економічної системи та її пристосування до умов, що змінюються, передусім до потреб та інтересів розвитку головної продуктивної сили – людини.

Заощадження – відкладений попит або частина доходу, що залишається у розпорядженні, за винятком витрат на особисте споживання.

Захисна функція держави – сукупність правових та адміністративних заходів держави з метою недопущення переродження конкурентного ринку в монополістичний.

Інструмент державного регулювання – регулювання податкових процентних ставок по кредитах комерційних банків, інвестицій у виробничу і соціальну інфраструктуру, державні закупівлі, регулювання грошової маси, державне програмування економіки та регулювання інтеграційних процесів.

Кейнсіанство – один із провідних напрямів, сучасної економічної теорії, який стверджує, що без активного втручання держави у розвиток соціально-економічних процесів, без суттєвого розширення функцій держави капіталізм неспроможний далі існувати. Ця теорія отримала назву від імені всесвітньо відомого англійського економіста Дж. Кейнса (1883–1946).

Національний ринок – сукупність окремих сегментних ринків у їх взаємодії та взаємозалежності в межах народного господарства.

Модифікуюча і стимулююча функції держави – фіксація урядом верхньої межі ринкових цін з метою підвищити доходи окремих груп населення.

Споживання – сума грошей, які витрачають люди на придбання матеріальних благ і послуг для задоволення власних потреб (фізіологічних, соціальних і духовних).

Стабілізуюча функція держави – діяльність з метою забезпечення повної зайнятості та стабільного рівня цін.

Трансфертні платежі – передача державою грошових сум з одних рук в інші з метою вирівнювання грошових доходів тих груп громадян, що суттєво відрізняються за майновим статусом та рівнем доходів

Акція – вид цінного паперу без встановленого терміну обігу, який засвідчує пайову участь у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує право на участь в управлінні товариством, дає право на одержання частини прибутку у вигляді дивіденда, участь у розподілі майна в разі ліквідації акціонерного товариства.

Акція, її номінальна вартість – це сума, зазначена в акції.

Акція, її курс – фактична ціна (за яку продано акцію), перебуває у прямій залежності від розміру виплачуваного дивіденду і в оберненій – від рівня позичкового відсотка.

Акціонерна компанія – компанія, власність якої формується внаслідок злиття капіталів її засновників, а також випуску цінних паперів (акцій, облігацій) та їх продажу для отримання прибутків. Акціонерні компанії поділяють на два основні типи: 1) відкриті, акції яких вільно продаються і їх купують усі бажаючі; 2) закриті, акції яких не надходять у вільний продаж, а розподіляються серед засновників.

Акціонерний капітал – засоби акціонерного товариства, утворені шляхом об'єднання багатьох індивідуальних капіталів, розширення масштабів акціонерної кампанії завдяки капіталізації частини прибутку, а також залучення частини коштів вкладників через механізм продажу акцій та облігацій.

Акціонерний позичений капітал формується з банківського кредиту та коштів, отриманих від випуску облігацій.

Венчурний (ризиковий) капітал – якісно новий засіб фінансування ризикового підприємства, яке працює над втіленням у виробництво певної ідеї або проекту. Ризикові підприємства не повертають вкладені у них кошти і не виплачують відсотки на них. Проте інвестор отримує права на всі запатентовані й незапатентовані "ноу-хау", інновації й засновницький прибуток від діяльності такого підприємства в разі успіху.

Договірне (повне або змішане) товариство засновують юридичні та фізичні особи, які не об'єднують свої капітали і не створюють нової юридичної особи, зберігають господарську та юридичну самостійність, мають самостійні баланси тощо. Учасники договірного товариства на підставі договору про спільну діяльність передають спільне майно в управління одного з них. Учасники такого товариства поділяються на дійсних членів (які є рівноправними) і членів-вкладників (які мають лише дорадчий голос). Крім того, у цьому товаристві повну відповідальність зобов'язані нести усім майном всі учасники, а у змішаному – один або

кілька дійсних членів. Вкладники таку відповідальність несуть лише у межах своїх вкладів. Прибуток розподіляється згідно з домовленістю, зафіксованою в договорі. Договірне товариство не має права випускати цінні папери.

Основні види підприємств

Державні – засновані на державній формі власності. Оскільки вона поділяється на загальнодержавну та комунальну, відповідно розрізняють загальнодержавні та комунальні підприємства.

Колективні – засновані на власності трудового колективу, їх поділяють на колективні трудові підприємства (народні підприємства), кооперативні, підприємства громадських організацій тощо.

Приватнокапіталістичні – засновані на власності окремої особи (капіталіста), яка наймає робочу силу.

Колективні (або акціонерні) капіталістичні підприємства – засновані на власності декількох власників капіталу, які наймають робочу силу.

Індивідуальні – засновані на приватній власності фізичної особи та її особистій праці.

Сімейні – засновані на праці членів однієї сім'ї.

Спільні (або змішані) – засновані на поєднанні різних форм власності, в тому числі із залученням іноземного капіталу. Майже 90 % таких підприємств у розвинутих країнах світу – підприємства з обмеженою відповідальністю.

Підприємництво – самостійне організаційно-господарське новаторство на основі використання різних можливостей для випуску нових або старих товарів новими методами, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту для отримання прибутків та самореалізації власної мети.

Приватне підприємство – вид підприємства, в якому суб'єктом є одна фізична особа, що несе повну відповідальність перед кредиторами і самостійно управляє всіма стадіями виробничої та комерційної діяльності.

Товариства з обмеженою відповідальністю (акціонерні товариства закритого типу) створюються внаслідок об'єднання пайових внесків; відповідно до їх величини розподіляється прибуток. Члени цього товариства відповідають за зобов'язаннями підприємства лише розміром вкладеного у пай капіталу і не мають права продавати свої паї на відкритому ринку.

Амортизація – процес перенесення вартості основних виробничих фондів на готовий продукт в міру фізичного та морального зношення.

Витрати виробництва – те, у що обходиться підприємству виготовлення товару. Витрати виробництва відрізняються від суспільно необхідних витрат на величину додаткового продукту (m).

Виробничі фонди – сукупність засобів і предметів праці, необхідних для ведення виробництва, виражена у грошовій формі.

Час обігу виробничих фондів – це час, витрачений на закупівлю засобів виробництва, і час реалізації готового продукту.

Обігові фонди (сировина, паливо, електроенергія та ін.) здійснюють свій обіг упродовж кожного виробничого циклу, тому їх обіг відбувається значно швидше.

Граничні витрати – це витрати, необхідні для виробництва кожної нової одиниці продукції.

Граничний продукт – це продукт, отриманий внаслідок застосування додаткової одиниці змінного ресурсу. Наприклад, граничний продукт засобів праці – це додаткова продукція, яку випускає підприємство, купивши і використовуючи ще один верстат.

Змінні витрати – це витрати на сировину, матеріали, паливо, електроенергію.

Капітал – виробниче відношення, при якому знаряддя праці, певні матеріальні блага, мінові вартості є засобом експлуатації, привласнення частини чужої неоплаченою праці.

Кругообіг капіталу – безперервний рух капіталу, в якому він послідовно перетворюється з однієї форми на іншу і робить повний кругообіг з приростом.

Моральне зношення – втрата основними фондами частини своєї вартості, яка не переноситься на вартість створюваного продукту.

Норма прибутку – це загальна прибутковість підприємства. Вона визначається нормою прибутку, відношення річного прибутку до авансованого капіталу. Якщо річний прибуток віднести до затрат, то отримаємо норму рентабельності. Норму прибутку записують формулою

$$p^1 = \frac{p}{c+v} \cdot 100\ \%,$$

де p^1 – норма прибутку; p – маса прибутку; $c + v$ – авансований капітал.

Обіг капіталу – процес його кругообігу, що постійно повторюється.

Обігові виробничі фонди (обіговий капітал) – частина продуктивного капіталу, яка повністю бере участь у процесі виробництва, витрачається за один виробничий цикл і вартість якої при цьому повністю переноситься на новостворений продукт і після реалізації продукції повертається до підприємця у грошовій формі.

Основні виробничі фонди (обіговий капітал) – частина продуктивного капіталу, яка повністю бере участь у процесі виробництва, але переносить свою вартість на нестворений продукт частинами, в міру його зношення.

Прибуток – одна з форм чистого доходу в умовах розвинутих товарно-грошових відносин, виражає вартість додаткового і частково необхідного продукту. За своєю величиною прибуток це різниця між продажною ціною товару і витратами на його виробництво.

Прибуток з якісного боку – перетворена форма додаткового продукту й додаткової вартості, яка виражає відносини між власниками засобів виробництва і найманими працівниками з приводу його створення і привласнення.

Постійні витрати – це витрати на заробітну плату, на оплату оренди (якщо орендують приміщення, основні фонди тощо), витрати на освітлення, опалення, сплату відсотків за кредит та ін. Їх відносять до постійних тому, що вони є незмінними для діючого підприємства.

Суспільно необхідні витрати – це витрати на виробництво одиниці товару при суспільно нормальних умовах виробництва, вимірюється суспільно необхідним робочим часом і служить для визначення величини вартості товару.

Суспільно необхідні витрати виражаються формулою

$$W = c + q,$$

де W – вартість товару; c – вартість спожитих засобів виробництва; q – нова вартість, створена працівником.

Фізичне (або матеріальне) зношення – поступова втрата основними виробничими фондами своєї споживчої вартості, і водночас частини вартості, яка переноситься на вартість створюваного продукту.

Ціна – це грошовий вираз вартості, кількість грошей, що сплачуються за одиницю товару або послуги.

Ціна виробника (продавця) – це сума витрат виробництва (собівартості) продукції та прибутку.

Ціна виробництва – це витрати виробництва та середній прибуток.

Ціна покупця – це сума грошей, яку згоден заплатити покупець за товар.

Тема 10. ***Національна економіка. Основні макроекономічні показники***

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – сукупність вартостей усіх товарів і послуг (або доданих вартостей), створених усіма виробниками і резидентами (громадяни країни, які проживають на її території, крім іноземців, які проживають тут менше 1 року).

Валовий національний продукт – сукупність вартостей усіх товарів і послуг, виготовлених упродовж певного періоду, переважно одного року (без урахування повторного рахунку).

Державні закупівлі товарів і послуг охоплюють усі державні видатки на кінцеві продукти підприємств і на наймання в державний сектор працівників.

Дефлювання – це зменшення номінального ВВП до розмірів реального.

Додана вартість – це різниця між витратами фірми та вартістю сировини і матеріалів, які вона придбала у постачальників.

Додатковий продукт – частина національного доходу, яка використовується для розширення виробництва, створення резервного фонду, виплати дивідендів, збагачення панівного класу.

Інвестиційні видатки ділових фірм країни – це видатки:

1) на закупівлю машин, устаткування, верстатів підприємствами; 2) на усе будівництво; 3) на зміни в запасах.

Індекс Пааше, обчислений для набору товарів і послуг, що входять до ВВП країни, називають дефлятором ВВП.

Індекс цін Леспейреса, обчислений для незмінного попиту споживчих товарів і послуг, називають індексом споживчих цін (ІСЦ).

Інфлювання – це збільшення номінального ВВП до розмірів реального ВВП.

Кінцеві товари і послуги – товари і послуги, які купують для споживання, а не для продажу, подальшої обробки чи переробки.

Національне багатство – сукупність створених і нагромаджених у країні працею всього суспільства матеріальних благ, рівня освіти, виробничого досвіду, майстерності, творчого обдарування населення, які призначені для розширеного відтворення і досягнення головної мети суспільства.

Національний доход – реальний доход, який використовується в суспільстві для особистого споживання та розширеного відтворення і виражає виробничі відносини між людьми, класами з приводу виробництва, розподілу, споживання та використання необхідного і додаткового продукту.

Необхідний продукт – частина національного доходу, яка використовується на відтворення людини: передусім витрати на житло, одяг, продукти харчування, соціальні та духовні потреби.

Номінальний ВВП – валовий внутрішній продукт, обчислений у поточних ринкових цінах.

Проміжні товари і послуги – товари і послуги, які використовуються для подальшої обробки чи переробки, тобто для виробництва інших товарів чи для перепродажу.

Реальний ВВП – ВВП, обчислений у постійних цінах.

Резиденти країни – фізичні особи, які проживають на території цієї країни більше року, незалежно від громадянства.

Споживчі видатки на товари і послуги охоплюють видатки домашніх господарств на товари тривалого користування, предмети поточного вжитку і видатки споживачів на послуги.

Тіньова економіка – сукупність неврахованих і протизаконних видів діяльності: ухилення від сплати податків, виробництво і збут заборонених видів продукції та надання заборонених послуг.

Фонд заміщення – частина суспільного продукту, яка використовується на відновлення зношених засобів виробництва, а за натуральним складом є засобом та предметом праці.

Фонд нагромадження – частина національного доходу яка використовується для розширення виробництва (збільшення речових і особистих його факторів), будівництва об'єктів соціального та культурно-побутового призначення, а також для створення суспільних резервів і страхових запасів.

Фонд споживання – частина національного доходу, яка використовується на задоволення матеріальних та соціальних потреб суспільства.

Чистий внутрішній продукт (ЧВП) – це валовий внутрішній продукт, скоригований на суму амортизаційних відрахувань: ЧВП = ВВП – – Амортизація.

Чистий експорт – це сума, на яку іноземні видатки на вітчизняні товари і послуги (експорт) перевищують вітчизняні видатки на іноземні

товари і послуги (імпорт). Проте чистий експорт може бути і від'ємною величиною.

Тема 11. ***Виробництво і розподіл національного доходу***

Виробнича функція – це така функція, що виражає функціональну залежність між вхідними економічними ресурсами – капіталом і працею та величиною національного продукту чи доходу.

Граничний продукт капіталу – це додатковий обсяг продукції, який отримує фірма від застосування додаткової одиниці капіталу за незмінної кількості інших факторів.

Граничний продукт праці – це додатковий обсяг продукції, який отримує фірма від застосування додаткової одиниці праці за незмінної кількості інших факторів виробництва.

Грошові доходи. Основним складовим грошових доходів є оплата праці, доходи від підприємницької діяльності та власності (процент, дивіденди, рента та ін.) і соціальні трансфери (пенсії, стипендії, допомога у зв'язку з безробіттям і т.д.)

Диференціація доходів – це неоднаковий рівень доходів домогосподарств або працівників.

Децильний коефіцієнт – це показник диференціації доходів, який показує, у скільки разів мінімальні доходи 10 % найбагатшого населення перевищують максимальні доходи 10 % найменш забезпеченого люду. Його обчислюють як відношення між середніми доходами 10 % найбільш високооплачуваних громадян і середніми доходами 10 % найменш забезпечених.

Енергомісткість – це відношення кількості спожитої у виробництві енергії до виготовленої продукції.

Ефективність національної економіки – характеризує зв'язок між кількістю ресурсів, витрачених у процесі виробництва, і кількістю товарів і послуг, отриманих у результаті використання цих ресурсів.

Зростаюча віддача від масштабу – коли відсоток зростання обсягу продукції перевищує відсоток зростання всіх факторів виробництва.

Номінальні використовувані доходи – це та частина грошового доходу, якою домогосподарства остаточно володіють і можуть розпоряджатися на свій розсуд.

Особисті доходи домогосподарств – це сума грошових коштів та продуктів, отриманих або вироблених домогосподарствами за певний період часу, як правило, за рік.

Офіційна межа, або поріг бідності – це рівень доходів, який не дає змоги забезпечити нормальні умови життя людей, тобто, коли у людей бракує коштів на задоволення елементарних потреб.

Продуктивність праці – це показник, який характеризує ефективність фактора "праця" та обчислюється як відношення валового внутрішнього продукту до численності зайнятих.

Постійна віддача від масштабу. Виробнича функція має постійну віддачу від масштабу, якщо зі збільшенням усіх факторів виробництва на певний відсоток обсяг продукції зростає на той самий відсоток.

Реально використовувані доходи – це такі доходи, що характеризують номінальні доходи з урахуванням зміни роздрібних цін і тарифів.

Соціальний захист населення – це така політика, завданням якої є зменшення економічної нерівності та створення сприятливих для усіх членів суспільства умов матеріального життя.

Соціальне страхування – це захист населення від ризиків, пов'язаних із втратою працездатності та доходів.

Спадна віддача від масштабу. Виробнича функція має спадну віддачу від масштабу, якщо відсоток зростання обсягу продукції менший за відсоток на який зросли всі фактори виробництва.

Фондовіддачу обчислюють як відношення валового внутрішнього продукту, або національного доходу до вартості основних виробничих фондів.

Фондомісткість у національній економіці обчислюють як відношення вартості основних виробничих фондів до національного ВВП.

Тема 12. ***Грошовий обіг і кредитна система***

Активні операції – операції, за допомогою яких банки розміщують власний і залучений капітал.

Банк – особливий фінансовий інститут, що акумулює грошові кошти та інші нагромадження (золоті запаси, цінні папери тощо), надає кредити, випускає в обіг гроші та цінні папери, здійснює грошові розрахунки, операції з золотом та інші функції.

Банківська система – сукупність різних видів банків та банківських об'єднань у їх взаємозв'язку та взаємодії.

Взаємні фонди грошового ринку – запропоновані брокерами рахунки, що приносять проценти, які об'єднують кошти вкладників для купівлі короткострокових цінних паперів; вкладники можуть виписувати чеки на мінімальні або більші суми на свої рахунки.

Гроші досконалі – гроші, які мають найвищу ліквідність і відносно легко й швидко можуть бути перетворені на товари чи послуги або іноземну вільну конвертовану валюту чи національну готівку.

Гроші недосконалі – національні гроші, які мають низьку ліквідність, тобто лише за певних умов і за певних обмежень можуть бути перетворені, матеріалізовані на товари і послуги або вільно конвертовану іноземну валюту.

Гроші кредитні – форма грошей, які є знаком (символом) вартості й виникають з розвитком кредитних відносин. Історично кредитні гроші з'являються на базі металевого обігу і виступають спочатку як знак золота і знак кредиту.

Грошовий капітал – гроші, що наявні для купівлі капітальних благ.

Готівка, валюта – монети і паперові гроші

Девальвація – зменшення офіційної ціни грошової одиниці країни у грошових одиницях інших країн.

Дисконтна ставка – ставка процента, що встановлюється Центральним банком по позиках, які він надає комерційним банкам.

Ефект пропозиції грошей – зв'язок, при якому зростання цін, впливаючи на фіксовану номінальну пропозицію грошей, спричиняє дорогі гроші і знижує сукупні видатки.

Ефект процентної ставки – підвищення (зниження) рівня цін збільшує (зменшує) попит на гроші; підвищує (знижує) процентні ставки і в результаті зменшує (збільшує) загальні видатки в економіці.

Забезпечені кредити – це позики під заставу. Вони зменшують ризик збитків у разі неспроможності боржника повернути вчасно позику.

Законний платіжний засіб – всі засоби, які згідно з постановою уряду повинні прийматися в оплату за борг.

Засіб обміну або обігу – функція грошей; гроші як зручний засіб обміну товарами, що виключає бартер; те, що продавці звичайно приймають, а покупці звичайно віддають в оплату за товар або послуги.

Іпотечний кредит – кредит, який банки та спеціалізовані фінансово-кредитні інститути надають у формі довготермінових позик під заставу нерухомості.

Кількісне рівняння обміну – тотожність $MV = PQ$, де M – пропозиція грошей; V – швидкість обігу грошей; PQ – вартість сукупного продукту (номінальний ВВП); P – ціна продукту; Q – кількість продукту. Це рівняння повинно завжди дотримуватися точно, оскільки V визначається, як ВНП/М.

Кредит – форма руху позичкового капіталу, що виражає відносини

між кредиторами й позичальниками і забезпечує перетворення грошового капіталу на позичковий.

Комерційний кредит – кредит, який підприємства (фірми, компанії) надіють іншим підприємствам у формі продажу товару з відстрочкою платежу й оформленим векселем.

Кредитна система (з погляду економічної форми) – сукупність кредитних відносин, форм кредиту та методів кредитування.

М1 – вузьке визначення пропозиції грошей; монети і паперові гроші, а також чекові вклади, тобто вклади в комерційних банках та ощадних установах, на які можна виписати чеки (чекові депозити).

М2 – ширше визначення пропозиції грошей; дорівнює М1 плюс не чекові заощаджені вклади, депозитні рахунки грошового ринку, строкові депозити великого розміру та індивідуальні залишки взаємних фондів грошового ринку.

М3 – ще ширше визначення пропозиції грошей; дорівнює М2 плюс строкові депозити великого розміру.

Монетаризм – макроекономічний погляд, згідно з яким основною причиною зміни загального обсягу продукції і рівня цін є коливання пропозиції грошей; захищає монетарне правило.

Монетарна, або кредитно-грошова політика – зміна пропозиції грошей з метою досягнення не інфляційного виробництва сукупного продукту за повної зайнятості.

Монетарне, або грошове правило – правило за яким пропозиція грошей повинна щорічно збільшуватися однаковим темпом, який відповідає потенційному темпу зростання реального валового внутрішнього продукту; пропозиція грошей повинна стабільно зростати темпом від 3 до 5 %.

Нерозмінні паперові гроші – гроші, які не мають своєї внутрішньої вартості, але декретуються державою, як законний платіжний засіб. Нерозмінні паперові гроші приймаються як платіжний засіб, доки люди мають довіру, що ці гроші будуть прийматися.

Номінальна процентна ставка – норма процента, виражена в грошах за їх поточною купівельною спроможністю (не скорегована на інфляцію).

Облікова (дисконтна) ставка – процентна ставка, що Центральний банк призначає за позики, які він надає депозитним інституціям.

Обов'язкові резерви (депозити) – мінімальна сума, яку депозитна інституція повинна тримати як вклади у Центральному банку або, як готівку в касі.

Пасивні операції – операції, змістом яких є отримання позики, здійснюються з метою акумуляції коштів для наступного фінансування активних операцій.

Попит на гроші – сумарний термін, який використовується економістами для пояснення, чому окремі особи і фірми нагромаджують гроші.

Попит на гроші для операцій – кількість грошей, якою люди хочуть володіти для використання як засобом обміну (для здійснення платежів); перебуває у прямій залежності від змін номінального ВВП.

Політика дорогих грошей – політика центрального банку по обмеженому зменшенню пропозиції грошей та підвищенню процентних ставок. Ця політика має своїм наслідком уповільнення зростання обсягу реального ВНП, зменшення інфляції і підвищення курсу валюти країни.

Політика дешевих грошей – політика центрального банку зі збільшення пропозиції грошей, щоб зменшити процентні ставки. Метою такої політики є збільшення інвестицій, і, отже, збільшення ВНП.

Процент – плата за використання грошей (взятих у позику капіталів).

Реальна ставка дисконту – дисконтна ставка, що застосовується тоді, коли потоки грошей (коштів) подані в реальних величинах, тобто після врахування показників інфляції.

Ревальвація – збільшення офіційної ціни грошової одиниці країни у грошових одиницях інших країн.

Ринок грошей – ринок, на якому попит на гроші і пропозиція грошей визначають процентну ставку (або рівень процентних ставок) в економіці.

Споживчий кредит – кредит, який банки, спеціалізовані кредитні інститути та торгові компанії надають приватним особам для придбання товарів тривалого користування.

Страхові компанії для залучення коштів продають страхові поліси, а відтак вкладають їх у цінні папери компаній та держави, при цьому надаючи цим суб'єктам кредити.

Строкові депозити – гроші, що вкладені у банк і мають певний мінімальний "чек для вилучення". Вони включають у М2, але не враховуються в М1, бо не приймаються як засіб обміну.

Тема 13. ***Фінансовий механізм і фіскальна політика***

Автоматична фіскальна політика – політика, яка передбачає, що сума податкових поступлень в бюджет змінюється без спеціальних державних рішень завдяки дії монтованих стабілізаторів.

Бюджет – фінансовий план утворення та використання грошових фондів.

Бюджетний дефіцит – перевищення видатків з державного бюджету над надходженнями до нього.

Бюджетний надлишок (профіцит) – перевищення надходжень до державного бюджету над його видатками.

Бюджетна система – сукупність всіх бюджетів, створених в державі на різних рівнях державних структур влади та управління.

Дискреційна фіскальна політика – свідоме регулювання урядовими доходами і витратами, яке здійснюється на підставі державних рішень (парламенту, уряду) з метою цілеспрямованого впливу на реальний обсяг виробництва, зайнятість, інфляцію, економічне зростання.

Податки – обов'язкові платежі, які здійснюють фізичні та юридичні особи у центральний та місцевий бюджети відповідно до чинного законодавства; фінансові відносини між державою та платником податків з метою створення централізованого фонду грошових коштів, необхідних для виконання державою її функцій.

Податки непрямі – податки на споживання. Податки прямі – податки на доходи і багатство.

Податкова система – сукупність всіх видів податків, механізмів і установ та їх виконання.

Фінанси держави – сукупність грошових фондів, зосереджених в руках держави і призначених для забезпечення властивих їй функцій, а також сукупність форм і методів їх утворення та витрачання.

Фінанси підприємств – сукупність грошових фондів, які забезпечують процес виробництва та відтворення у рамках даного підприємства, а також сукупність форм і методів їх утворення та витрати.

Фінансова політика – заходи держави щодо мобілізації фінансових ресурсів, їх розподілу і використання на основі фінансового законодавства.

Фіскальна політика – політика в оподаткуванні і регулюванні обсягів та структури урядових видатків з метою впливу на економіку.

Тема 14. ***Економічне зростання і макроекономічна нестабільність***

Безробітний – це людина, котра не має роботи, робить активні спроби знайти роботу, готова одразу стати до роботи.

Безробіття – соціально-економічне явище, при якому частина

працездатного населення не може знайти роботу, стає відносно надлишковою, поповнюючи резервну армію праці.

Депресія – застій у розвитку народного господарства.

Довгі хвилі в економіці – тривалі циклічні коливання впродовж 1940–1960 років, в основі яких лежить процес якісних змін базисних поколінь основних фондів.

Економічний цикл – рух виробництва від початку попередньої до початку наступної кризи.

Економічне зростання – це здатність економіки виробляти більший обсяг продукції внаслідок збільшення пропозиції ресурсів, поліпшення їх якості і техніко-технологічного прогресу.

Екстенсивне економічне зростання – це розширення виробництва, що базується на кількісному збільшенні обсягу економічних ресурсів, які залучаються у виробництво за незмінної ефективності виробництва.

Зайнятість – це система соціально-економічних відносин між людьми, що виникає в процесі їх діяльності, зорієнтованої на задоволення потреб людей, а також при забезпеченні працездатного населення робочими місцями та здійсненні розширеного відтворення робочої сили.

Інфляція – знеціння грошей, зниження їх купівельної спроможності, що виявляється у зростанні цін.

Інфляція витрат – форма інфляції, яка виникає внаслідок зростання витрат виробництва, які переносяться на ціни товарів, що виготовляються, і оплачуються споживачами або входять у витрати іншого підприємства і спричиняють зростання цін на інші товари.

Інтенсивне економічне зростання – це розширення виробництва, яке базується на якісному вдосконаленні та ефективному використанні економічних ресурсів на основі науково-технічного прогресу.

Інфляція попиту – форма інфляції, що виникає при зростанні попиту за повної завантаженості виробничих потужностей і повній зайнятості.

Криза – головна фаза економічного циклу, що супроводжується різким скороченням обсягів виробництва, зростанням безробіття, накопиченням товарів у сфері торгівлі та ін.

Нуліфікація (лат. nullificatio – знищення) означає такий різновид грошової реформи, коли знецінені грошові знаки анулюються, тобто оголошуються недійсними.

Оукена, закон (ОЗ) – модель залежності між рівнем зайнятості та обсягом виробництва. Згідно із ОЗ кожний додатковий відсоток циклічного безробіття призводить до втрати 2...2,5 % потенційного ВВП.

Піднесення – швидке зростання виробництва, яке супроводжується скороченням безробіття, розширенням обсягів кредиту та ін.

Пожвавлення – зростання виробництва в обсягах, які були досягнуті перед кризою.

Повна зайнятість (природний рівень безробіття, ПРБ) – це поєднання фрикційного і структурного (технологічного) рівня безробіття. Величина ПРБ змінюється протягом деякого часу. Якщо в середині XX ст. у розвинених країнах вона становила 4 %, то наприкінці – 6... ...7 %.

Ревалоризація – повернення попередньої купівельної сили грошовим знакам.

Рівень безробіття – це процентне відношення чисельності безробітних в економіці за певний період до загальної величини робочої сили (зайнятих і безробітних).

Рівень участі у робочій силі – це відношення чисельності робочої сили до загальної чисельності дорослих.

Ринок праці – це один з найголовніших ринкових ресурсів, на якому відбувається купівля фірмами праці у домогосподарств.

Робоча сила – це люди, які вже зайняті у суспільному виробництві, або ті, хто не має роботи, але активно її шукає. Робоча сила – сукупність зайнятих та безробітних.

Структурне безробіття – це безробіття, яке виникає внаслідок структурних (технологічних) змін в економіці, тобто нерівномірного розвитку галузей економіки (занепад і зникнення одних та виникнення інших).

Структурна криза – кризові явища тривалого нециклічного характеру, що проявляються в занепаді окремих галузей і комплексів (груп) галузей народногосподарського значення, що порушують ключові загальноекономічні (відтворювальні) пропорції.

Циклічне безробіття – безробіття, що зумовлене недостатніми сукупними видатками (або недостатнім сукупним попитом). Тобто безробіття, яке обумовлене фазою економічного циклу. Для його розрахунку необхідно від рівня фактичного безробіття відняти величину природного рівня безробіття.

Тема 15. ***Світове господарство та його еволюція***

Економічна інтеграція – процес зближення і поступового об'єднання національних економічних систем, сучасна найрозвиненіша форма інтернаціоналізації господарського життя.

Інтеграція – поступове зближення та об'єднання суб'єктів у процесі їх взаємодії (взаємовпливу, взаємопроникнення, взаємозбагачення та ін.).

Інтернаціоналізація виробництва – економічна форма розвитку міжнародного поділу праці та міжнародного усуспільнення виробництва.

Міжнародна економічна система – сукупність основних підсистем (мегасистем) та елементів світової економіки з властивими їм рисами і особливостями, у процесі взаємодії яких виникають інтегративні властивості та якості, закони й закономірності, а також функціонування цієї системи.

Міжнародні економічні відносини – одна із сфер системи міжнародних відносин, виникли як результат поступової економічної інтернаціоналізації й транснаціоналізації виробництва, формування єдиної економічної основи цивілізації. Водночас на них відчутно впливає становлення й розвиток націй і суверенних держав. Господарське життя є складною сукупністю національних, міжнаціональних і міжнародних процесів.

Світове господарство (світова економіка) – сукупність державно оформлених національних господарств і недержавних утворень, що економічно взаємодіють в різних формах на макро- і мікрорівнях.

Світовий ринок – сукупність економічних, передусім товарно-грошових відносин між країнами з приводу купівлі-продажу товарів і послуг відповідно до законів та закономірностей світового господарства.

Тема 16. ***Світові валютно-кредитні відносини***

Валютний курс – ціна грошової одиниці однієї країни, виражена у грошових одиницях інших країн.

Валютна інтервенція – значний цілеспрямований вплив центрального банку на операції на валютному ринку, передусім на валютний курс через купівлю-продаж великих партій власної або іноземної валюти.

Валютне законодавство – сукупність правових норм, які встановлюють порядок здійснення угод з валютними цінностями.

Валютні обмеження – система нормативних правил, встановлених в законодавчому або адміністративному порядку і спрямованих на обмеження операцій з іноземною валютою, золотом та деякими іншими валютними цінностями.

Валютне регулювання – діяльність державних органів щодо регулювання міжнародних розрахунків, управління обігом валют, впливу на валютний курс національної валюти, а також контролю за валютними операціями, в тому числі за використанням іноземної валюти.

Валютний ринок – система міжнародних валютних відносин з приводу організації та купівлі-продажу національних й іноземних валют для забезпечення міжнародних платежів.

Валютна спекуляція – торгівля іноземною валютою для привласнення спекулятивного прибутку внаслідок різниці валютних курсів.

Внутрішня конвертованість означає право підприємств і громадян держави вільно купувати іноземну валюту для проведення ділових операцій – поточних і пов'язаних з рухом капіталів, кредитів.

Зовнішня конвертованість – вид конвертованості, коли іноземні держави, підприємства і громадяни можуть вільно переказувати свої вклади у конкретну національну валюту. Цей вид конвертованості пов'язаний з операціями руху капіталів і кредитів.

Конвертована валюта – національна грошова одиниця, яка вільно (через купівлю-продаж) обмінюється на іноземні валюти, виконує функції світових грошей, тобто вільно використовується у міжнародному платіжному обігу для здійснення міжнародних розрахунків.

Міжнародні валютні відносини – сукупність економічних відносин між країнами, юридичними і приватними особами, міжнародними економічними, фінансово-кредитними організаціями з приводу функціонування і розвитку валюти.

Неконвентованість валют означає, що держава повністю забороняє будь-які операції обміну своєї національної валюти на іноземну або дозволяє це робити за згодою уповноважених валютних органів.

Повністю конвертована валюта означає, що кожна особа (іноземна і вітчизняна, фізична та юридична) має право обмінювати будь-яку кількість своєї національної валюти на іноземну вільно конвертовану валюту, розраховуватися нею за експортно-імпортні операції, депонувати її в національних банках, використовувати для створення різних фінансових активів (цінні папери тощо) і купувати державні та приватні цінні папери.

Навчальне видання

ФІЛОНОВ Леонід Васильович

Збірник термінів і понять до курсу "Економічна теорія"

(українською мовою)

Редактор *В.А. Стєкольщикова*
Комп'ютерна правка та верстка *О.М. Черевата*
Коректор *Н.О. Шайкіна*

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 1150 від 12.12.2002 р.

Підписано до друку 07.07.05. Папір офсетний. Формат 60×84/16.
Друк офсетний. Гарнітура "Таймс". Ум. друк. арк. 1,6. Обл.-вид. арк. 1,7.
Тираж 300 прим. Вид. № 34. Зам. № 208. Ціна договірна.

Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування,
54002, м. Миколаїв, вул. Скороходова, 5